

VALDAS BERTAŠAVIČIUS

Kauno technologijos universitetas, Lietuva
Kaunas University of Technology, Lithuania

SMURTO REGINYS NAUJOSIOSE MEDIJOSE

Spectacle of Violence in the New Media

SUMMARY

N. Čepulis's article "The Global Cooling of New Media" elaborated the new media shift towards cool media. My article continues the critical analysis of the new media and capitalism. It focuses on the correlation of societies of spectacle and the spectacle of violence. G. Debord juxtaposes the genesis of societies of spectacle with the genesis of contemporary capitalism. It is a new form of exploitation, in which alienation takes a new form, because the social life itself becomes a mere "spectacle." The latter is finally subjected to the consumeristic process. Leaning on H.A. Giroux and B. Evans, it is shown that contemporary capitalism can function only by producing spectacles of violence, that employing new media control and neutralize the adverse outcomes of capitalism.

SANTRAUKA

Tešiant N. Čepulio straipsnyje „Globalus naujųjų medijų atvėsimas“ atliktą naujųjų medijų slinkties vėsių medijų link aprašymą, yra toliau atliekama naujųjų medijų ir kapitalizmo kritinė analizė, susitelkiant į reginio visuomenių ir smurto reginio koreliaciją. G. Debord'as reginio visuomenių genezę tapatina su šiuolaikinio kapitalizmo geneze. Tai nauja išnaudojimo forma, kurioje susvetimėjimas įgyja radikalią išraišką, nes pats socialinis gyvenimas tampa tiesiog „reginiu“. Pastarasis galiausiai pajungiamas vartotojiškam procesui. Remiantis H. A. Girouxu bei B. Evansu šiame straipsnyje parodoma, kaip šiuolaikinis kapitalizmas gali funkcionuoti tik kurdamas „smurto reginius“, kurie per naująsias medijas kontroliuoja neigiamus kapitalizmo padarinius bei juos neutralizuoja.

ĮVADAS

Guy Debord'as, konceptualizuodamas reginio sąvoką¹, pradeda nuo įžvalgos, kad „išstisus visuomenių, kuriose viešpatauja modernios gamybos sąlygos, gyvenimas pasireiškia kaip milžiniška spektaklių sanauja. Tai, kas buvo išgy-

RAKTAŽODŽIAI: naujosios medijos, smurtas, reginys, kapitalizmas.
KEY WORDS: new media, violence, spectacle, capitalism.

venta tiesiogiai, pasitraukė į atvaizdavimo sritį“ (Debord 2006: 40). Šis reprezentacijos išgalėjimas, glaudžiai susijęs su Nerijaus Čepulio straipsnyje „Globalus naujų medijų atvėsimas“ aptarta naujų medijų kuriama vėsia globalia kibernetine erdve, neatskiriamas nuo dviejų procesų: pirma, nuo kapitalistinių gamybos santykių, kurie apibrėžia modernias visuomenes; antra, nuo technologinės terpės, kurios padedama reprezentacija įsitvirtina socialinėje realybėje ir ją persmelkia. Teigiama, jog reginys ištrina ribą tarp vidaus ir išorės, sociali-

nės realybės ir jos reprezentacijos, pastarąją pateikiant kaip autentiškesnę būti pirmosios atžvilgiu, kuri subordinuojama kapitalistiniams gamybos santykiams (Debord 2006: 187–188). Ši įžvalga tiesiogiai koreliuoja su naujų medijų veikimo principais, kurie nurodo intensyvaus įsitraukimo pojūtį, atsirandantį virtualioje kibernetinėje erdvėje. Reginio visuomenės atsiradimas glaudžiai siejasi su kapitalistiniu susvetimėjimu, kurio šandieninė forma yra socialinis gyvenimas, tapęs „reginiu“. Jį palaiko naujų medijų produkuojami smurto reginiai.

REGINIO VISUOMENĖS

Po dvidešimties metų (*Spektaklio visuomenę* Debord'as parašė 1967 m.), savo antroje knygoje šia tema *Komentarai apie spektaklio visuomenę* Debord'as išskiria du reginio veikimo tipus – *koncentruotą* ir *difuzinį*. Pirmasis, pasitelkdamas karštąsias medijas, pasižymi sutelkta ideologine galia, kuri, dažniausiai partijos ar diktatoriaus pavidalu, transliuoja tam tikrą pasaulėvaizdį ir pajungia atitinkamas populiacijas savo kontrolei. Antroji, veikdama vėsių medijų terpėje, atsikrato šio galios centro ir tampa integruota kasdienės socialinės realybės dalimi: „esmė integruoto reginio išraiška yra ši – jis įsiskverbia į socialinę realybę taip stipriai, jog tampa ne vien deskriptyvus, bet sugeba ją rekonstruoti tuo pačiu deskripcijos momentu“ (Debord 1990: 9). Anot Debord'o, šioje vietoje įvyksta reginio natūralizacijos momentas, nes koncentruota reginio forma vis dar palieka galimybę išsivaduoti, tam tikros grupės gali priešintis diktatūros skleidžiamai propagandai nuo jos atsiribodamos ar

prieš ją sukildamos. Tuomet integruotasdifuzinis reginys nepateikia jokio centro, kuriam būtų galima pasipriešinti.

Tokią šiuolaikinio kapitalizmo formą, kai kontrolės bei išnaudojimo mechanizmai yra pasklidę visuomenėje ir į ją integruoti, Michaelas Hardtas ir Antonio Negri apibrėžia *Imperijos* sąvoka. Jie išskiria du principus: pirma, nėra erdvinių kliūčių, kurios priešintųsi jos galios sklaidai, tai globali santvarka, kuri valdo visą „civilizuotą“ pasaulį; antra, ši santvarka nėra pateikiama kaip laikinas istorinis režimas, o įsteigia save amžinybės perspektyvoje (Hardt, Negri 2000: xiv). Verta prisiminti McLuhano naujų medijų teorijos įžvalgą, jog elektra grįstos technologijos, apjuosdamos visą žemės rutulį, panaikina laiko ir erdvės pojūtį (McLuhan 2003: 73). Konkretindami *Imperijos* kontrolės pasklidimo po šiuolaikines visuomenes būdus, Hardtas ir Negri pabrėžia tą patį aspektą, kurį išskiria ir McLuhanas, kalbėdamas apie elektros amžių. Anot jų, itin svarbią vie-

tą šiame procese užima komunikacinės industrijos, kurios „ne vien organizuoja gamybą visiškai naujame lygmenyje ir sukuria naujas struktūras, atitinkančias globalią erdvę, bet tuo pat metu ją ir pateisina“ (Hardt, Negri 2000: 32–33).

Tiek Hardtas ir Negri, tiek Debord'as kalba apie kontrolės mechanizmų, skirtų kapitalistiniams gamybos santykiams palaikyti, natūralizavimą bei pasklidimą visuomenėje, kitaip tariant, integravimą į kasdienės socialinės realybės struktūrą. Ankstesnius disciplinarinius (kalbant Michelio Foucault terminais) kontrolės mechanizmus, kuriais rėmėsi fabriko, konvejerio ir linijinio rašto struktūra, vykdanči tiesioginę kūno, laiko ir erdvės kontrolę, pakeičia nauja, socialinėje struktūroje integruota kontrolės forma, kuri pradeda naikinti laiko ir erdvės dimensijas, todėl pasklinda per visą žemės paviršių ir pozicionuoja save kaip natūralią, į amžinybę nukreiptą tvarką. Verta prisiminti Debord'o išvalgą apie difuzinę reginio veikimo principą: šie kontrolės mechanizmai efektyvūs ne todėl, kad yra tam tikras galios centras, kuris subordinauja populiacijas, bet todėl, kad subordinacijos momentu vykdo pačios socialinės realybės rekonstrukciją, prie kurios reikia vis iš naujo prisitaikyti.

Ši prisitaikymo būtinybė, kuri atskleidžia technologinio plėtojimosi metu naikinant atitinkamas darbo vietas bei plečiant kompetencijų, būtinų konkuruoti darbo rinkoje, spektrą, neišvengiamai generuoja vis didėjančią socialinę atskirtį (Piketty 2014: 304–307). Analizuodamas šį fenomeną, kada kapitalizmas pateikiamas kaip vienintelė socioekonominė alternatyva, prie kurios būtina prisitaikyti, Debord'as teigia, kad „tokia tobula demokratija sukonstruoja savitą, nesuvokiamą

priešą – terorizmą“, ir būtent šių priešų ir jų keliamų grėsmių malšinimo atžvilgiu „reikalauja“ vertinti sistemos efektyvumą (Debord 1990: 24). Kitaip tariant, kapitalistinė santvarka savo legitimaciją atranda ne sukuriamoje gerovėje, bet demonstruodama efektyvų susidorojimą su viduje jai besipriešinančiomis grupėmis. „Nors Imperija savo praktiką nuolat paženkлина krauju, jos koncepcija nukreipta taikos link – amžinos ir universalios taikos anapus istorijos“ (Hardt, Negri 2000: xv). Toks į taiką nukreiptas reginys savo viduje sukuria „priešą“ figūrą, kuri nuolatos grasina ir niekada neleidžia įgyvendinti deklaruojamos būsimos gerovės projekto, kurio nesėkmės su šia logika visiškai nesusijusios. Smurto reginio sklaida naujosiose medijose yra įtikinimo praktika, kuria neutralizuojamos neigiamos kapitalistinės ekonomikos pasekmės².

Pastebima ne vien tam tikra įtampa tarp reginio ir socialinės realybės, bet ir įtampa paties reginio viduje, kuriame nuolatos kuriamas ir perkuriamas priešų įvaizdis.

Kaip ir šiuolaikinė visuomenė, spektaklis kartu yra ir vieningas, ir padalintas. Kaip ir ji, šis kuria savo vienybę virš plyšio. Bet prieštaravimas, kada jis pasireiškia spektaklyje, savo ruožtu yra prieštaringas prasmės apvertimu; taip rodomas padalijimas yra vientisas, o tuo tarpu rodoma vienybė – padalinta (Debord 2006: 68).

Kitaip tariant, kapitalizme kylančios socialinės atskirtys yra dar kartą perskiriamos reginio plotmėje, todėl jų subordinuota vienovė pasirodo kaip nelogiška, susipriešinusi ar net niekšinga daugybė. Arba, aprašant tai Jacques'o Lacan terminais, kapitalistinio proceso Tikrovė yra medijuojama priešų įvaizdinio simbolinėje plotmėje.

Ko ja kojon žengianti kapitalizmo ir technologijų raida atskiria dvi erdves: socioekonominę, kurioje turto akumulavimas vadinamojo „vieno procento“ rankose kuria didžiulę socialinę atskirtį bei socialinę suirutę, bei reginio, kuris šias krizes artikuluoja palankiu tuometinei ekonominei santvarkai būdu. Šį principą pastebi Skaidra Trilupaitytė, teigdama, kad „globalizacija reiškė ne tiek neįsivaizduojamai spartėjančią žinių sklaidą ir informacionalizmo industrijos augimą, bet ir plėtos netolygumus bei finansinio kapitalizmo krizes ir jų keliamas politines įtampas, kurios išprovokavo naujas mąstymo alternatyvas“ (Trilupaitytė 2015: 14). Deja, šios naujos mąstymo alternatyvos dažnai pasiduoda socialinių skirčių artikuliacijos reginyje prievartai – tai signalizuoja pasaulyje atgyjantis rasistinis kraštutinės dešinės diskursas.

SMURTO REGINYS ŠIUOLAIKINIAME KAPITALIZME

Smurto fenomeną šiuolaikiniame kapitalizme nuodugniai yra ištyręs Slavojus Žižekas, kuris išskiria tris šio fenomeno formas: *sisteminį*, *subjektyvų* bei *simbolinį* smurtą. Sisteminis smurtas apibrėžiamas kaip neišvengiamos kapitalistinės ekonomikos nesėkmės: globalios rinkos krizės, didėjanti socialinė atskirtis, nedarbas ir kt. Simbolinis smurtas yra „įtvirtintas pačioje kalboje ir jos formose <...>, reikėtų turėti omenyje ir dar fundamentalesnę smurto formą, susijusią su pačia kalba kaip tokia, su tam tikros prasmės visatos primetimu“ (Žižek 2008: 11–12, 19). Ši smurto forma nurodo į Debord'o aprašytą reginio logiką, nes, neatsižvelgdama į socialinės realybės fenomenus arba juos iškraipydama, sugeba primesti atitinkamą „pras-

Tokias išvadas padaro ir Henry A. Girouxas bei Bradas Evansas savo bendrame darbe *Vienkartinės ateitys: smurto vilionė reginio amžiuje*. Anot autorių,

mūsų visuomenės yra persmelktos smurto vaizdinių, kurie skirti prioretizuoti reginį kompleksiškesnių kompozicijų atžvilgiu <...>. Kai reikia, valdžia pasitelkia reginį tam, kad visiškai užgožtų žmonių arba persekiojamas grupes, taip anuliuodama tolesnės prasmingos diskusijos apie atitinkamų įvykių politinį ir istorinį kontekstą galimybę (Evans, Giroux 2015: 106).

Kai aptarėme, koku būdu, pasitelkus naująsias medijas, susikuria reginio visuomenės bei kaip šis fenomenas siejasi su globaliu kapitalistiniu kontekstu, reikia analizuoti konkrečius būdus, kaip naujosiose medijose palaikoma tokia socialinė tvarka pasitelkiant smurto reginio sąvoką.

mės visatą“. Subjektyvus smurtas yra pavienių individų ar grupių vykdoma fizinė destruktivi veikla: žmogžudystė, išprievartavimas, fizinio skausmo sukėlimas, vagystė ir kt. Žižekas teigia, jog šios dalys susijusios tarpusavyje: pavyzdžiui, žmogžudystė gali įvykti iš ekonominių paskatų, o seksualinė prievarta gali būti nusistovėjusių patriarchalinių socialinių santykių rezultatas. Kitaip tariant, subjektyvus smurtas gali būti susijęs tiek su simbolinėmis, tiek su sisteminėmis akto aplinkybėmis.

Kalbėdamas apie simbolinį smurtą, Žižekas pateikia dvi išvagas. Pirma, turėtume išmokti atsitraukti, atsiriboti nuo aiškiai atpažįstamų veiksmų vykdomo smurto kaip nuo pritrenkiamo spektaklio vilionės. Turime suvokti, kokie yra

šiuos išpuolius generuojančio konteksto kontūrai (Žižek 2008: 11). Antra, nepakeliamas smurto aktų siaubas ir empatija aukoms nenumaldomai funkcionuoja kaip nuo mąstymo apsaugantis jaukas (Žižek 2008: 14).

Neneigdamas, kad subjektyvus smurtas nepateisinamas, autorius vis dėlto nurodo, kad atitinkama šio fenomeno komunikacija gali funkcionuoti kaip „nuo mąstymo apsaugantis jaukas“. Būtent ši, simbolinė, smurto išraiška „uždengia“ sistemines kapitalizmo nesėkmes, atitinkamą aktą generuojantį kontekstą bei leidžia šias aplinkybes palikti nepakeistas. Kitaip tariant, neužkirsti kelio tolesniems subjektyvaus smurto aktams. Negana to, Hardtas ir Negri pabrėžia, kad būtent šioje vietoje kapitalistinė kontrolė atranda legitimaciją. Kadangi smurto aktai viešajame diskurse komunikuojami visuomenę ištikusios krizės pavidalu, į juos atsakoma didinant atitinkamų populiacijų kontrolę, formuojant policinę valstybę (Hardt, Negri 2000: 16–17).

Tokį kapitalizmo modelį, kuriame iškylančios krizės yra pasitelkiamos socialinei kontrolei didinti, Naomi Klein vadina „katastrofų kapitalizmu“.

Laipsniškas katastrofų kapitalizmo komplekso skverbimasis į žiniasklaidą gali tapti naujos rūšies korporacine sąveika, grindžiama dešimtajame dešimtmetyje tokia populiaria vertikalia integracija. Iš verslo pozicijų žvelgiant, tai ištis protiniga. Kuo daugiau panikuoja mūsų visuomenės, įtikintos, kad kiekvienoje mečetėje tyko teroristai, tuo aukščiau šoka žiniasklaidos reitingai (Klein 2009: 428).

Ji teigia, kad nuo XX a. antros pusės kapitalizmas nuolatos atrasdavo vis naujų priešų – ar tai būtų komunistinis režimas, narkotikų karteliai, terorizmas –

visa tai žiniasklaidoje būdavo komuniukuojama vyraujančios neoliberaliosios kapitalistinės ideologijos naudai.

Tačiau šis procesas nebūtų įmanomas be savo pramoginiu, maloniu regai formatu įtraukiančių naujųjų medijų, kuriomis smurto reginys ir jame apibrėžtas priešų vaizdinys pasiekia vartotojus.

Smurto reginys reprezentuoja daugiau nei vien viešą žmogaus išniekinimo potyrį. Jis nurodo stipriai medijuotus kančios ir nevilties režimus, kurie sujungia diskursyvų ir estetinių potyrius taip, kad performatyvi vaizdinių prigimtis funkcionuotų politiškai palankiu būdu. Išskyrus ir depolitizavus atitinkamo akto kompleksiską naratyvą, užpuolamos mūsų julsės, tuo nuslepiančios tikrus dalykus, nors jie pateikiami mums prieš akis. Reginys veikia paversdamas pačią žmogaus kančią tik reginiu, atlikdamas tikrų smurto aktų įžeminimą ir montažą ir šio proceso metu atskirdamas vertę turintį gyvenimą nuo beverčio (Evans, Giroux 2015: 32).

Girouxas bei Evansas susieja technologinių-komunikacinių naujųjų medijų aspektą su tendencinga smurto reginių gamyba ir, panašiai kaip ir Klein, teigia, kad tik tokiu būdu – kovojant su reginyje artikuliuotais priešais – gali būti išlaikomi ir reprodukuojami dominuojantys galios santykiai. Taip pat pabrėžiama, kad tokia „kova“ – žmonių saugumo klausimas, todėl į šį procesą gali būti įtraukiamos tiek ekonominės, tiek valstybinės institucijos. Pasitelkus smurto reginį įsteigiamos skirtys tampa pretekstu sujungti ekonominių ir politinių interesus bei legitimuoti represinių valstybės struktūrų pasitelkimą prastos ekonomikos sukeltiems neramumams malšinti. 2009 m. sausio 16 d. Vilniuje prie Seimo vykęs mitingas, nukreiptas prieš „diržų veržimo“ politiką (ji

rėmėsi Tarptautinio valiutos fondo ekonominų krizių sprendimo praktika), buvo išvaikytas pasitelkus policijos pajėgas. Ginkluotos policijos pajėgos taip pat stebėjo taikų 2016 m. birželio mėnesį prieš Vyriausybės vykusį protestą, nukreiptą prieš naujo, verslo interesams atstovaujancio Darbo kodekso priėmimą.

Tokią reakcionistinę politiką, kuri stengiasi išspręsti kapitalizme išskylančias problemas gelbėdama patį kapitalizmą³, Žižekas vadina postpolitine biopolitika:

„Postpolitika“ – tai politika, kuri teigia, jog išsivadavo iš senų ideologinių kovų, ir vietoje jų siūlo ekspertinę vadybą bei administravimą. O „biopolitika“ pirminiu tikslu laiko žmonių gyvenimų saugumo ir gerovės tvarkymą <...>. Kai įsigali depolitizavimas, socialiai objektyvus, apolitiškas ekspertinis interesų administravimas ir koordinavimas, tada šioje [politikos] srityje tegalima vieninteliu būdu

įžiebtai aistras ir aktyviai mobilizuoti žmones: panaudojus baimę, svarbiausią šiandienos individo subjektyvumą grindžiantį elementą (Žižek 2008: 48).

Būtent smurto reginys ir yra tas šiuolaikinei politikai, kuri, anot autorių, atstovauja kapitalo interesams, būtinas pretekstas, kuris legitimuoja valdžios struktūrų vykdomas socialines intervencijas ir atlieka atitinkamų populiacijų diferenciaciją ir kontrolę. Tai daroma nuolatos palaikant nesaugumo, baimės ir įtampos atmosferą, kurią sukelia kasdienis įvairių pavojų (terorizmo, naujos finansinės krizės, imigrantų krizės ir t. t.) eskalavimas. O šis procesas būtų neįmanomas be dideliu socialinio įtrauktumo mastu pasižyminčių naujųjų medijų, kurias pasitelkus smurto reginys prasiskverbia į socialinės struktūros gelmę ir tampa integruota individualiai patiriamos socialinės realybės dalimi.

IŠVADOS

Atlikta literatūros analizė atskleidžia, jog šiuolaikinio kapitalizmo genėzė bei tuo pat metu vykstanti technologijų evoliucija nėra atskiri fenomenai ir negali būti suvokiami vienas be kito. Tai reiškia, jog besikuriančios naujos socialinės struktūros negali būti suvokiamos neatlikus kritinės naujųjų medijų analizės, nors jos dažnai traktuojamos kaip išoriškos socialinių santykių atžvilgiu. Ir *vice versa*: medijų panaudojimas visados susijęs su platesniu ekonominiu bei politiniu kontekstu, todėl naujųjų medijų sklaidos šiuolaikinėse visuomenėse taip pat negalima suvokti neatlikus kritinės šiuolaikinio kapitalizmo analizės.

Pasitelkus naująsias medijas atsiradęs

virtualus reginys leidžia kelti klausimą, kaip pasikeičia atitinkamų socialinių reiškinių reprezentacija ir koks šio fenomeno santykis su kapitalizmu. Tokie autoriai kaip Debord'as, Žižekas bei Baudrillard'as pagrįstai pradeda kvestionuoti pačios socialinės realybės autentiškumą, kai reginiu susimuliuota realybė suteikia plačias galimybes *įtikinti* tam tikrų fenomenų tikrumu ar fiktyvumu, nepriklausomai nuo jų socialinės prigimties bei konteksto. Tai leidžia kalbėti apie naujus ideologijos veikimo principus, kurie nebėra susiję su propagandos bei prievartos fenomenais, pasirodo įvairių, savanoriškai vartojamų reginių pavidalu. Galima daryti išvadą, jog šiuolaikinė ka-

pitalistinė ideologija ne tiek iškraipo ar savaip reprezentuoja socialinę realybę, kiek užima jos vietą ir ją pakeičia. Kitaip tariant, ne reginys neatitinka socialinės realybės, bet pati socialinė realybė yra traktuojama kaip atitinkanti arba nukrypusi nuo reginio logikos.

Technologijų evoliucijos bei kapitalizmo raidos sugretinimas leidžia teigti, kad ši socioekonominė sistema niekada nėra statiška, nuolat įgyja naujas formas, save restruktūruoja. Todėl ir reginys, kad nuolat atitiktų besikeičiančias aplinkybes ir

išlaikytų įtikinamumo aspektą, turi tapti dinamiškas. Šią dinamiką atitinka smurto reginys, kuriame vis iš naujo šiuolaikiniame kapitalizme atsirandančios socialinės krizės bei atskirtys perartikuliuojamos vyraujantiems galios santykiams palankiu pavidalu. Konstruojamas fiktyvus, bet įtikinamas „priešo“ vaizdinys, prieš kurį nukreipiami ekonominiai bei politiniai represijos mechanizmai. Tokiu būdu, pasitelkiant vėsius naująsias medijas, smurto reginys užmaskuoja ekonomines socialinių krizių aplinkybes.

Literatūra

- Debord Guy. 1990. *Comments on the Society of the Spectacle*. Translated from the French by M. Imrie. London: Verso.
- Debord Guy. 2000. *Spektaklio visuomenė*. Iš prancūzų k. vertė D. Gintalas. Vilnius: Kitos knygos.
- Evans Brad, Giroux Henry. 2015. *Disposable Futures: The Seduction of Violence in the Age of Spectacle*. San Francisco: City Light Books.
- Hardt Michael, Negri Antonio. 2000. *Empire*. London: Harvard University Press.
- Klein Naomi. 2009. *Šoko doktrina: katastrofų kapitalizmo iškilimas*. Iš anglų k. vertė G. Pulokas, K. Pulokas, A. Pliučas. Vilnius: Kitos knygos.

- McLuhan Marshall. 2003. *Kaip suprasti medijas*. Iš anglų k. vertė D. Valentinavičienė. Vilnius: Baltos lankos.
- Piketty Thomas. 2014. *Capital in the Twenty-first Century*. London: Harvard University Press.
- Trilupaitytė Skaidra. 2015. *Kūrybiškumo galia? Neoliberalistinės kultūros politikos kritika*. Vilnius: Demos kritinės minties institutas.
- Žižek Slavoj. 2008. *Smurtas*. Iš anglų k. vertė A. Bielskis, N. Vasiliauskaitė, A. Pažeraitė. Vilnius: Demos kritinės minties institutas.

Nuorodos

- ¹ Kartu su N. Čepuliu, aptardami naujųjų medių socialines implikacijas, „spektaklio“ sąvoką vartojame tik cituodami *Spektaklio visuomenės* vertimą į lietuvių kalbą, kitur vartojame „reginio“ terminą. Šis prancūziškojo „spectacle“ vertimas aktualiau perteikia naujųjų masinių medių vizualų pobūdį, kuris šiandien globaliu mastu determinuoja masinį pasaulėvaizdį.
- ² Ryškus šios praktikos pavyzdys buvo Davido Camerono pasisakymas imigrantų klausimu, kai jis prilygino juos „žmonių spiečiui“ (*swarm*) bei buvo kritikuojamas įvairių žmogaus teises gi-

nančių grupių. Tokiu būdu viešajame diskurse konceptualizuojamas „priešas“ – pavojus, kuris pridengia gilesnes, su globaliu kapitalizmo veikimu susijusias problemas.

- ³ Ryškiausias šios praktikos pavyzdys – 2008 m. JAV bankams suteikta sanacija, kurią pasiūlė tuometinis valstybės išdo sekretorius Henry Paulsonas. Iškilusi globali finansų krizė, kuri buvo neatsakingos tų pačių bankų veiklos padarinys, buvo sprendžiama gelbėjant visų pirma pačius bankus, iš valstybės biudžeto jų veiklos stabilizavimui buvo skirta per 700 mlrd. JAV dolerių.